

Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter i 1997

Målt ved nettofinansinvesteringene hadde offentlig forvaltning et overskudd på 79,3 milliarder kroner i 1997. Dette er en økning på 20 prosent fra året før. Det er statsforvaltningen som bidrar mest til dette overskuddet med 82,0 milliarder. Foreløpige tall for kommuneforvaltningen viser et underskudd på 2,8 milliarder kroner.

Nettofinansinvesteringene i offentlig forvaltning bedret seg kraftig i perioden 1993-1997, noe som først og fremst skyldes utviklingen for statsforvaltningen. Blant annet økte inntektene fra statens egen petroleumsvirksomhet og petroleumsskattene, men også økt skatteinngang generelt og relativt moderat utgiftsvekst i perioden sett under ett bidro.

Utviklingen i nettofinansinvesteringene i et noe lenger tidsperspektiv viser at det har vært tildels store svingninger i den offentlige budsjettbalansen. Perioden fra slutten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet bar preg av en sterk vekst i overskuddet, i hovedsak som følge av petroleumsinntektene. Den etterfølgende perioden fra midten av 1980-tallet frem til 1993 var preget av en kraftig svekkelse av budsjettbalansen. Sviktende inntekter fra petroleumsvirksomheten på grunn av fall i oljeprisen, samt generell lavkonjunktur og ekspansiv finanspolitikk på begynnelsen av 1990-tallet var hovedårsakene til denne nedgangen. Bedringen i budsjettbalansen etter 1993 har ført til at nettofinansinvesteringene i prosent av BNP er kommet opp på omtrent samme nivå som på midten av 1980-tallet.

Et av kriteriene for medlemskap i Den europeiske pengeunionen ØMU er at underskuddet i offentlig forvaltning ikke må overstige 3 prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP).

Nettofinansinvesteringer

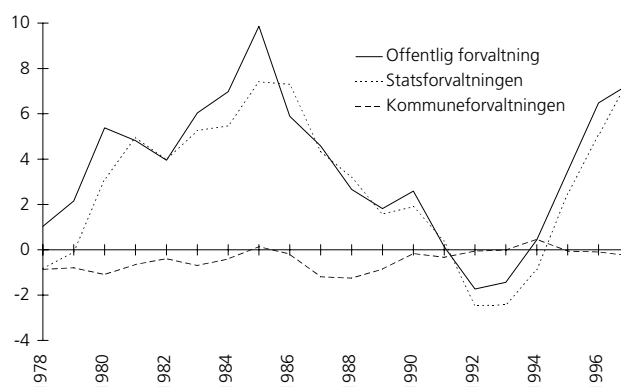
Nettofinansinvesteringer defineres som totale inntekter minus totale utgifter, medregnet utgifter til bruttorealinvesteringer. Kapitalinnskudd i offentlig forretningsdrift er i denne sammenheng regnet som finansinvesteringer. Nettofinansinvesteringene i offentlig forvaltning oppgis i påløpte verdier, som er det begrepet som benyttes i nasjonalregnskapet. I finansstatistikken benyttes det bokførte verdier for stats- og kommuneforvaltningen. Forskjellen mellom bokførte og påløpte verdier legges til korreksjonssektoren sektor for skatteinnkreving mv.

Finansstatistikken for offentlig forvaltning bygger blant annet på det sentrale statsregnskapet og kommuneregnskapene, og følger FN's anbefalinger i Systems of National Accounts (SNA) 1993 og EU's anbefalinger for nasjonalregnskap i European System of Accounts (ESA 1995).

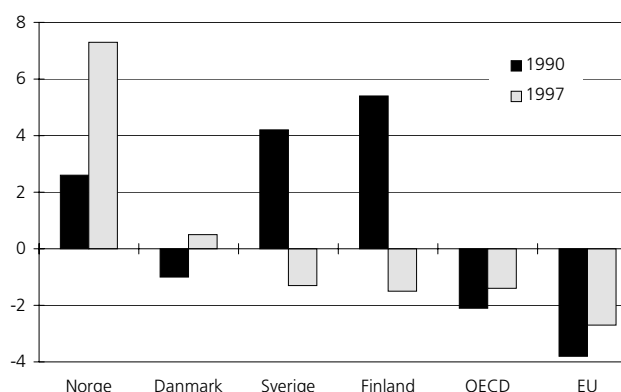
Bjørn Næss, konsulent ved Seksjon for offentlige finanser og kredittmarkedsstatistikk. E-post: bns@ssb.no

Med et budsjettoverskudd tilsvarende 7,3 prosent av BNP i 1977 hadde Norge ikke problemer med å oppfylle dette kriteriet. I motsetning til de fleste EU-landene har Norge holdt seg på den riktige siden av 3-prosent grensen i hele perioden fra 1978 til 1997. Sammenlignet med de andre nordiske land, EU og OECD hadde Norge meget solide offentlige finanser i 1997. Samlet sett oppfylte imidlertid EU-landene sitt eget kriterium for medlemskap i ØMU med nettofinansinvesteringer tilsvarende -2,7 prosent av BNP. I gjennomsnitt for medlemslandene har både EU og OECD bedret budsjettbalansen siden 1990. Sverige og Finland hadde lavere nettofinansinvesteringer i 1997 enn i 1990, mens Danmark og særlig Norge har bedret budsjettbalansen siden 1990.

Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning 1978-1997 i prosent av BNP

Offentlig forvaltnings nettofinansinvesteringer i utvalgte land og områder i 1990 og 1997 i prosent av BNP

Vekst i de offentlige utgiftene

De foreløpige regnskapstallene viser at offentlig forvaltnings samlede utgifter økte med 4,1 prosent i 1997. Dette er litt mindre enn året før, da veksten var på 4,4 prosent, men betydelig mer enn i 1993-95. Det er særlig økte utgifter i kommuneforvaltningen som bidrar til dette.

De offentlige utgiftene klassifiseres etter formål i henhold til internasjonale standarder. De formålsgroppene som veier tyngst er sosial trygd og velferd, helsestell og undervisning. Disse formålene utgjorde i 1997 samlet sett om lag 66 prosent av offentlig forvaltnings totale utgifter.

Økte utgifter til helse siste to år

Helseutgiftene har økt relativt sterkt de siste to årene. Fra 1995 til 1996 økte helseutgiftene med 9,1 prosent, i 1997 var utgiftsveksten på 9,3 prosent. Også utgiftene til undervisning økte betydelig i 1997, noe som henger sammen med investeringer i tilknytning til 6-års reformen i grunnskolen.

Utviklingen i utgiftene til helse, undervisning og sosial trygd og velferd gjennom perioden etter 1978 viser imidlertid at den største veksten har funnet sted for utgifter til sosial trygd og velferd. Disse utgiftene utgjorde vel 12 prosent av BNP i 1978 mens de i 1997 var steget til over 16 prosent av BNP. De siste årene har imidlertid utgifter til dette formålet vokst noe langsommere enn BNP. Noe av denne reduksjonen kan tilskrives reduserte utbetalinger til arbeidsledige, samt mindre utbetalinger til sosialhjelp. I tillegg har det vært en sterk vekst i BNP.

Utgiftene til undervisning har utgjort rundt 5-6 prosent av BNP i mesteparten av perioden 1978-1997. Andelen var lavest i første halvdel av 1980-årene, men har fra 1989 til 1997 ligget på noe over 6 prosent av BNP. Utgifter til helsestell har også vært relativt stabile i perioden med omlag 5-6 prosent av BNP.

Prosentvis nominell vekst i totale utgifter i offentlig forvaltning

	Offentlig forvaltning	Statsforvaltningen	Kommuneforvaltningen
1991	7,6	7,2	7,3
1992	5,7	6,1	3,3
1993	3,0	2,5	2,3
1994	3,0	2,8	3,1
1995	2,2	1,2	5,3
1996	4,4	3,9	4,6
1997	4,1	3,1	7,3

Formålsgrope	Prosentvis utgiftsvekst, 1996-1997
Helsestell	9,7
Undervisning	7,4
Sosial trygd og velferd	4,4
Andre formål	0,2

Formålsgropering av utgifter

Formålsgropering av offentlig forvaltnings utgifter innebærer at utgiftene fordeles etter hva som er hovedhensikten eller formålet med utgiften. Formålsgropering følger den internasjonale standarden i SNA/ESA. Denne klassifikasjonen benyttes både i finansstatistikken og i nasjonalregnskapet, og internasjonalt av bla FN, OECD og Eurostat. Klassifikasjonen betegnes COFOG (Classification of the functions of Government).

Sterk inntektsvekst

Offentlig forvaltnings totale inntekter gikk opp med vel 6 prosent i 1997, og utgjorde om lag 561 milliarder kroner. Inntektsveksten skyldes først og fremst en økning i skatteinntektene på nær 28 milliarder, som hovedsakelig kan føres tilbake til økte inntekter fra produksjonsskatter og skatt på inntekt og formue.

Offentlig forvaltnings konsum steg med 5,8 prosent, noe som tilsvarer rundt 12 milliarder kroner. Det var særlig en oppgang i lønnskostnadene på 6,2 prosent som bidro til dette.

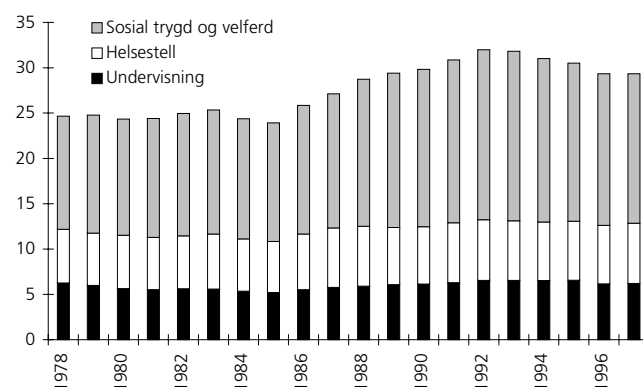
Det var dessuten betydelig vekst i kapitalutgiftene, som økte med drøye 3 milliarder kroner, om lag 18 prosent, fra 1996 til 1997.

Stort overskudd for statsforvaltningen

Statsforvaltningen hadde et overskudd på 82 milliarder i 1997, mot 51 milliarder i 1996. Hovedårsaken til økningen er økte skatteinntekter, bl.a. økt merverdiavgift og avgift på investeringer med omlag 8 milliarder, samt økt skatt på inntekt og formue med 19 milliarder.

Statsforvaltningen består av delsektorene statskassen medregnet folketrygden og andre stats- og trygderegnskap. Den sistnevnte sektoren, som bla omfatter Statens petroleumsfond og Folketrygdfondet, hadde nettofinansinvesteringer

Offentlig forvaltningsutgifter til sosial trygd og velferd, helsestell og undervisning i prosent av BNP

Offentlig forvaltning. Inntekter og utgifter, påløpte beløp. 1996-1997

	Milliarder kroner		Prosentvis vekst
	1996	1997	
1. Totale inntekter	528,7	560,7	6,1
Formuesinntekter	48,7	46,2	-5,1
Skatteinntekter	436,6	464,0	6,3
Andre løpende overføringer	39,3	46,1	17,3
Andre inntekter	4,1	4,4	7,3
2. Totale utgifter	462,6	481,4	4,1
Formuesutgifter	26,7	24,2	-9,4
Overføringer til private	203,6	208,2	2,3
Andre løpende overføringer	7,1	8,5	19,7
Konsum i offentlig forvaltning	206,9	218,8	5,8
Kapitalutgifter	18,3	21,7	18,6
3. Nettofinansinvesteringer	66,1	79,3	20,0
3.a Kapitalinnskudd i forretningsdriften	1,4	6,2	342,9
3.b Overskudd før lånetransaksjoner	64,7	73,1	13,0

på 73 milliarder kroner, hvorav mesteparten gjelder Petroleumsfondet. Statskassens overføringer til fondet beløp seg i 1997 til vel 64 milliarder kroner. Beholdningen i oljefondet var ved utgangen av 1997 på 113 milliarder.

Underskudd i kommuneforvaltningen

Nettofinansinvesteringene i kommuneforvaltningen, herunder både primær- og fylkeskommuner, har med unntak av 1994 vært svakt negative de siste årene. De foreløpige regnskapstallene viser at underskuddet økte til 2,8 milliarder kroner i 1997. Dette skyldes hovedsakelig en sterk vekst i kapitalutgiftene i form av økte investeringer i skolesektoren i forbindelse med skolestart for 6-åringer.

Nettofordringer

Utviklingen i nettofinansinvesteringene i offentlig forvaltning har bidratt til markert oppgang i sektorens nettofordringer. Offentlig forvaltnings fordringer og gjeld for 1997 blir ikke publisert før mot slutten av året, men tall frem til og med 1996 bekrefter denne utviklingen. Nettofordringene til pålydende verdi var ved utgangen av 1996 på 371 milliarder, tilsvarende 36,4 prosent av BNP. Dette innebærer en økning på 66 milliarder kroner fra året før. Den sterke økningen i Petroleumsfondet, samt vekst i Folketrygdfondets fordringer bidro mest til dette. I Norden utenom Norge er det bare Finland som har positive nettofordringer. OECD og EU-landene i gjennomsnitt har en offentlig nettogjeld på henholdsvis 45 og 58 prosent av BNP.

Offentlig forvaltningsutgifter til sosial trygd og velferd, helsestell og undervisning i prosent av BNP